Београд

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Број поштанског чековног рачуна: 53:191.
Администрација: Кнез Михаилова, 46/I.

Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 15 марта 1928. БРОЈ 6 — ГОДИНА IX.

Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60. — Примерак 2 динара.

У десетој години.

Чланак под горњим насловом у бр. 4 тек. г. »Женског Покрета« оставио је на мене такав утисак, да сам, послије прочитања, искрено помислила: »Сачувај нас Боже многих пријатеља, а од непријатеља ћемо се сачувати сами“.

И најоштрија критика нашег народног и државног живота мора имати једну ноту, која звучи вјером: да није утаман утрошена најбоља снага најбољих синова и кћери овога народа, за стварање своје народне државе. И из најоштрије критике мора се осјетити: не кудим зато што ништа не ваља, него што желим да буде боље.

У десет година нашег државног живота писац споменутог чланка не види ништа доброг, ничега свијетлог, — ништа не ваља.

Да би све било што горе, не упоређује се ту наша држава са својим сусједкама, које су живиле од прилике под истим погодбама, него са Чехословачком, чији је географски и међународни положај далеко повољнији за миран и срећан живот. Са Чехословачком чији народ за ослобођење није подносио онолике, надчовјечанске напоре и жртве, са Чехословачком, на чијој се територији нису водиле крваве борбе и гдје рат није оставио онолике пустоши.

Поред свих недаћа и лутања и грешака, биланс нашег државног живота за десет година неће бити такав, да га се стидимо.

Ослобођење и уједињење није за нас »тако звано« и »бучна фраза« — оно је лијепо, остварен сан многих генерација, које су нештедиле доле себе, вјерујући да ће наш народ само у слободи развити све своје способности и човјечанској култури казати своју ријеч.

Ми, који смо највише патили од ропства, и по девет година чекали одобрење оснивања једног, невиног, пјеваачког друштва, најбоље знамо цијенити слободу рада у сваком правцу. Ми који смо прије ослобођења примили 4 број „Женскога Покрета“ са бијелим простором мјеста уводнога чланка (јер би га заплијенила цензура) и са жаљењем мислили о писцу с ону страну браве — најбоље знамо цијенити слободу ријечи. Ми који смо стискали срце и зубе и песнице, гледајући како роб, кмет, гологлав стоји пред спахиским вратима и моли да га не отјера са земље, коју је топио својим знојем и како крвавим трудом сабрану мајетву дијели са агом — најбоље знамо цијенити ослобођење, које је донијело слободу вјековном робу: тежаку. Истина доказује се да је сељак презадужен, (други опет доказују, да задужење не иде преко нормалних граница), али у сваком случају сељак се вечином задужио да уложи у земљу, у стоку, па и поред тога јављају се озбиљна настојања, да му се законским путем помогне. Пре десет година о његовој пропасти нико није водио рачуна. Усталом заблуда је говорити о неком великом природном богатству наше земље, као што се у спомену том чланку чини. Баш ретко која држава има толико агриколно пасивних крајева као наша: једна трећина територије представља агриколно пасивне земље, (скоро цела Словенија, карсна Хрватска, и Хрватско Приморје, већи део Босне и сва Херцеговина, Црна Гора и Далмација и Новопазарски Санџак) [1]) Код таквог стања ствари природно је, да су двије узастопне године донијеле тешке привредне пошљедице.

Просвјетне прилике нису још такве да би задовољиле, али ударен је добар темељ. На чл. 16 Устава, који је основ просветној политици, могле би нам позавидити и многе културније државе, (н.пр. бесплатна настава у свима државним школама). Немам при руци најновије податке, али према ранијим знам, да је у најзаосталијој (у просветном погледу) покрајини Босни и Херцеговини, на неколико година прије ослобођења било 250 државних школа са 580 учитеља, а на неколико година послије ослобођења (1925) 601 школа са 1191 учитељем. Од тада је стање још прилично поправљено. У неким областима стање је у просвјетном погледу посве повољно, те на 5 км² долази по једно школско одјељење.

Истина је: питање инвалида није збринуто, а заштита деце и младежи од стране државе минимална, политички живот текао је са много више трзавица него што је било потребно, али ипак, стање није тако очајно да обрачун свога десетогодишњег рада кријемо пред свијетом.

Наш државни и народни живот у ових десет година текао је бурно, било је криза и тешкоћа, ишло се: некад брже, некад клецало и застајало, али увијек — напријед.

Ми жене вјерујемо да би се прилике консолидовале брже, да је сарађивала и друга половина грађана, вјерујемо да је и питање те сарадње сазрело. Ми ћемо радити на томе, да се оно на вријеме реши, али ми нијесмо ријешили да се кавким политичким усамљеницима и очајницима, »који су се са гнївом повукли«.

Ми морамо у политички живот ући са својим израђеним програмом, коме нека приступе сви, који раде на напретку и који вјерују *да је наш народ сјособан да изгради* **своју** *цивилизацију*, и да му је наша народна, кроз десет година рада на чврсте темеље постављена држава, најбоља гаранција.

Сарајево. **Јованка В. Чубриловић.**

Мој одговор.

На чланак г-ђе Јованке Чубриловић имам да кажем следеће:

У намери да ме г-ђа Чубриловић оцени на основу мога чланка као „пријатеља од кога треба да нас Бог сачува“, она се крајње површно прочитала мој чланак. *Намера мога чланка је била да ајласјички покаже нејлодан и за морал народа шјешјан рад наших јолијјичких јарјија, а она у њему види мржњу према држави, идејјификујући јолијјичке јарјије са државом.* У томе је њена заблуда, и у тој заблуди дозвољава себи чак и личну увреду према мени. Том констатацијом њеног погрешног схватања мога чланка, могла бих да завршим свој одговор. Али сматрајући да и чланак г-ђе Чубриловић спада међу оним, што сам у моме чланку означила речима такозваног ослобођења и уједињења, ипак желим да одговорим на оне ставове из чланка г-ђе Чубриловић, који на први поглед изгледају као факт за оправдање њене тврдње, да смо у нашем цјелокупном животу ишли увек само „напред“.

Г-ђа Чубриловић ми замера што сам упоредила нашу државу са Чехословачком, чији је »географски и међународни положај много повољнији за миран и срећан живот«. Када се упоређује у оном смислу, у коме сам ја упоређење вршила, упоређује човек увек са нечим бољим, што она свакако као педагог мора најбоље знати. Али, без обзира на то, географски положај Чехословачке није толико повољнији од нашег — она нема излаза на море, што врло много значи када се једна земља тако јако привредно развија, као што се Чехословачка развија. Угодан међународни положај Чехословачке је ипак плод њених стабилизованих унутрашњих прилика, а та угодност није дошла сама по себи. И што је данас Чехословачка готово у сваком погледу испред нас, није то заслуга њеног повољнијег географског положаја, већ смишљеног, систематског рада. На супрот њој, наша земља има излаз на море — један велики природан услов за повољни развитак од самог почетка нашег организовања. Поред тога сваке године ми добијамо велику ратну штету, којом бисмо могли, кад бисмо је паметно употребили, обновити оно што је рат опустошио, и још подићи нашу привреду. Ако, дакле, упоредимо услове за развитак између наше и Чехословачке државе, ми нисмо у слабијем положају.

У своме чланку тврди г-ђа Чубриловић, да би мој чланак, да је изашао пре рата, запао цензури у Аустрији. Врло се вара. Чак ни аустриски цензори никада нису забрањивали критике политичких партија и влада, а то мислим да мало боље знам, пошто сам пре рата била новинар опозиционог листа.

Г-ђа Чубриловић са заносом говори о пороблеоном сељаку пре рата, и о ослобођеноме после рата. Нека ме извини, али је то све веома наивно. То су све декламације, које су далеко од стварности, када се узме ослобођење у широком смислу значења те речи. Не износе се код нас тек од данас разни докази самоводе органа управних власти, нарочито према сељацима; цифре неједнакости пореза званично су утврђене; реч о полуљашном правосуђу није само демагошка фраза — да ли то све није супротно слободи, супротно ономе што смо очекивали у нашој уједињеној држави? У „Новој Европи“ од 26 јануара т. г. изашао је чланак Р. Л. Кнежевића »Јединство на делу« (глас из Србије). Он каже: »Декламујемо о братству, о љубави, о јединству, а када нам дође у питање џепови — ми своје идеалисање и све своје снове савијемо као марамице, које нам више не требају, и запенушимо од помаме.“ (стр. 34 и 35). Да је била моја критика о штетном раду политичких партија правилна, наводим и речи једног Србијанца. У „Новој Европи“ од 11 фебрчара т. г. судија Вес. М. Вукићевић, завршава свој чланак „Пољуљано Правосуђе“ овим речима: „Да нас се запостављају старије судије али тога је и раније било; уноси се партизанство и непоштовање у правосуђе, а то је страшно; ови се партизани унапређују за свој партизанлук, што је прави ужас. Има, међутим, нешто још страшније: овај партизанлук — судиски талог, несрећном указном политиком, избија у наш врх судиског сталежа, постаје му вођ, и даје му свој „глас“, свој „углед“, своју боју...“

Да је наш сељак презадужен, и да имамо пасивне крајеве, (»пасивна« Словенија плаћа после Војводине релативно највише пореза!) у томе види г-ђа Чубриловић неко природно стање, које се не може уклонити и каже »заблуда је говорити о неком природном богатству наше земље.« Одмах после те тврдње говори о агриколно пасивним крајевима, као да је природно богатство једне земље исто, што је и њена агрикултура. Шта да се каже на тај лапсус?

Криза, у којој је наш цео привредни живот — земљорадња, трговина и т. д., оценио је Др. Александар Ивановић у чланку »Привредни живот у прошлој години« (Архив за правне и друштвене науке, бр. 2., књига XVI) овако: »...да привредна криза, кроз коју данас пролази наша земља није резултат фаталности, него да је она у главном последица нашег рђавог рада, наших сопствених грешака.«

Што се тиче просвете, наводи г-ђа Чубриловић да се повећао број школа у Босни и Херцеговини, и тиме мисли да покаже, колико се код нас урадило на просвећивању народа. Да се за ових десет година урадило и пет пута више, но што се урадило, не бисмо смели бити задовољни за један период тако дуг. До данас чак још није укинута наредба, да за муслиманску женску децу не постоји обавезна основна настава. У брошури »Из Босанске привреде« (Сарајево 1926 г.) наводи г. Драгиша Лапчевић на стр. 47 ово: »Још и данас на 10 жандармских станица долазе 3 основне школе!« Коментар таквом просветном стању није потребан.

Навела сам намерно цитате писаца Србијанаца, да бих доказала, да и међу њима, којима г-ђа Чубриловић свакако неће одрећи љубав према нашој домовини, има угледних људи, који објективном критиком нашега јавног живота теже да покажу духовима неотрованим партизанском борбом, оне путеве, који воде оздрављењу нашег целокупног живота — циљ, који сам и сама имала лубликујући онај чланак.

На крају свога чланка каже г-ђа Чубриловић да је за наш развитак »на чврсте темеље постављена држава најбоља гаранција«. И ја сам тога мишљења, само с том разликом да партизанство није тај чврсти темељ, већ свестан народ, што сам и рекла у своме чланку. Са киме ће поћи г-ђа Чубриловић кад добије право гласа, то је наравно њена ствар, али морам исправити само њену тврдњу, да сам ја позвала жене да иду са неким политичким очајницима. Превртити смисао и речи — то је најлакша полемика.

Београд. **Алојзија Штеби.**

[1]) J. Цвијић, „О основима Јужнословенске цивилизације“.

Нездраве прилике у „Женској Страци“.

Лањске године изјављивале су оснивачице »Женске Странке« да »Женски Покрети« (које су упоређивале са Црвеним Крстом) сувише споро раде на остварењу захтева за женско право гласа. У свом прогласу казале су: »Прилике у којима се налазимо такве су да захтевају бржи рад и одлучнији став у женском питању.« На основу тих изјава ми смо свиштали веома радознали на »бржи рад и одлучнији став« и у истини — од мах су се разлетеле оснивачице на све стране и за кратко време основале у неколико мањих крајева, већином у Србији, свој одборе. Одржале су и један збор у Београду. На тим зборовима заиста није се чуло ништа ново, ништа што нису »Женски Покрети« већ сто пута казали, писали и тражили. Још радоснијe смо очекивали ново, што је обећавала Женска Странка у тако вехементно започетој акцији. Али, акција се није продужила, чак се није извршило конституисање странке према статутима. Мислили смо да су се оснивачице већ заморile од првог полета и првих акција, јер нисмо знали да се њена акција пренела у сам оснивачки одбор, где су настала свакојака трења и препирања и то не за неке високе принципе и идеале, него за — шефовство странке. Напослетку је дошао моменат да се те унутрашње несугласице избиле на јавност и Женска Странка је дошла, после непуних девет месеци од оснивања, већ на раскрсниц. Оснивачки одбор се распао на два дела, између којих је сваки повукао неколико чланица.

26 фебруара т г. одржао је један део оснивачица и чланица Женске Странке јавну конференцију у Београду, на којој су протестовале против нелегалног рада једног дела оснивачког одбора. Али се није чуо само документован протест против нелегалног поступања, него шта више чуле су се такве ствари из интимног живота Женске Странке да смо се чудом питали: да ли је то тај рад, који је обећавао проглас Женске Странке: »Оснивамо Женску Странку јер сматрамо да је за нашу земљу корисно да жене буду изграђене навикнуте на рад у политичкој организацији.«

Нелегалан поступак једнога дела оснивачког одбора Женске Странке је у томе, што је он — тело без икаквог мандата — искључио три чланице оснивачице. Тиме се је тешко огрешио о члан 17 статута странке, који каже да сме о најстрожијој казни — искључењу — решавати само Главни извршни одбор тајним гласањем. Али, тај одбор у дома искључења није ни постојао, него је неколико чланица себи узурпирало то право. Тиме су дале те чланице баш најлепши пример како се *не сме* радити ни у једној политичкој организацији. На све ово што су изнеле искључене оснивачице и чланице на одржаној конференцији дао је други део оснивачког одбора једну изјаву, која ни је оповргла ни један једини факт изнесен против њих на тој конференцији. Убрзо затим је тај исти део објавио у београдским новинама конституисање месног одбора за Београд и Главног Извршног Одбора, упркос томе што је пробитни оснивачки одбор био окрњен, а који постаје према чл. 27. статута Главни Извршни Одбор чим се оснује у Београду месни извршни одбор. Строго узевши са формалне стране није било оправдано да се окрњени оснивачки одбор претвори у главни извршни одбор, а још мање са моралне стране. Врло је смело оснивати одборе у моменту, кад је у организацији јака опозиција. Сваки, који има осећање за коректан и лојалан рад не би тако радио па чак и да је, чисто формално, у праву.

Нас цео овај хаос у Женској Странци интересује само с гледишта политичког васпитања жена и — на жалост — морамо сасвим објективно констатовати да је једна страна оснивачког одбора Женске Странке дала еклатантан пример политичке деморализације и апсолутизма, што сигурно није добра припрема за улазак жена у политички живот.

Београд. Алојзија Штебн.

Нешто о проблему рационализације рађања.

Под овим је насловом у бр. 3 г. 1928 »Женског Покрета« штампан чланак г-ђе Др. Јулке Хлапец-Ђорђевић. Питање је свакако необично занимљиво, и сили сваког човека, и женског и мушког, да одреди према њему свој став. Зато смо имали прилике да у оно, зачудо мало одговора, видимо врло различита схватања. А мене је управо споменути чланак највише потекао да се изјасним.

Једно треба да нам буде од почетка јасно: питање рађања деце или побацивања плода проблем је који захвата у егзистенцију читавога човечанства, и стога се о њему може исправно говорити једино са чисто човечанског становишта, без обзира на кршћанско или било које религије глобуса, и чак шта више треба моментано да заборавимо да смо жене и присталице женскога покрета. Јер је свака жена ипак и у првоме реду човек уопште и треба то да буде. Не ћемо да будемо безобзирни егоисти, каковима су се показали мушкарци кроз хиљаде година, док је у њиховим рукама била моћ и давање закона. Ми морамо развитку човечанства давати нове вредности. Жена мора питање опћега интереса да решава без обзира на личне користи, или, што је у ствари исто, на користи оне заједнице којој припада (било то економска класа, религија или женски покрет), већ као интегрални део читавога човечанства, само имајући на брзин најопћенитије добро.

Дакле, пита се: да ли је добро и потребно за напредак и успешни развитак човечанства да се деца рађају по случају или сили природе, или треба уметним средствима у многим приликама насилно спречавати рађање и развој ембриона.

Да би се човечанство могло сретно развијати, треба све свега, да оно постоји. Уосталом ми овде имамо посла пре свега са једним биолошким питањем. А биологија ће нам рећи да свака врста органских живих бића (у овом случају човечја) има то више гаранције за успешан развитак и одржање, што више индивидуа производи. Осим тога велики број индивидуа повољан је у селективном смислу. Када има више јединки, јавља се више различитих особина и много више вероватноћа да ће се крижањем те особине сретно комбиновати, уврстити и тако дати нове и боље облике организма. Па у томе се развој и састоји.

Аргуменат, којим се често служе присталице рационализације рађања, јесте тврдња да на свету има превише људи. То је врло проблематична тврдња, и још ни у колико доказана. Толики голи простори необрађеног земљишта, голема богатства у рукама појединаца па оне милијунске количине и хране и свакојаких потребштина, што се на пр. у Америци годишње уништавају само да им не би пала цена, доказују да земља може да храни и четвороструко своје садашње становиштво, како то вели Бебел.

Једино се може закључити из тога, да нам организација никако не ваља, да је благостање лоше подељено и увети за стицање добара исто тако, да се труд и енергија управља на сувишне и непотребне ствари; укратко, да је све пошло „ђавољим трагом“, да све треба да буде другојаче, али како то је засебно питање.

Али не може се никако оспорити, да је у садањим приликама гдекада безуветно потребно уметно ограничити број порода (док су родитељи сиромашни, а имају већ много деце, где мајка има звање, које јој одузима време и снагу, уопште увек ако нема могућности, да се деци даде бар преко потребан минимум материалних и моралних добара, како се то уосталом и врло често спомиње). Само је тешко утврдити критеріје према којима би се допуштало или забрањивало побацивање плода, и по свој прилици немогуће уредати такове прилике, које би обезбеђивале да неће бити злоупотребе. Истина је и то да садање стање ствари тајнеже погађа жену радницу, и сироту, када она нема средстава нити да децу одхрањује, нити да се обрати лекарској помоћи ако је приморана да спречи зачеће порода. Тако има случајева у којима је управо нечовечно не допустити побачај, или га, ако је већ извршен, кажњавати тешким казнама, које разарају читав живот своје јадне жртве. Требало би дакле принципијелно допустити да се према потреби ембриони откланају. Здрава, поштена и свесна жена, биће увек спремна да прими дужност и да сноси одговорности, које јој се намећу основним увјетима њена живота, и неће се без тешке невоље одлучивати на чин, толико противан и штетан самим темељима живота уопште. Жена је и душевно и физички одређена за стварање и чување живота, и побачај је у сваком случају насиље и грех против себе, и што је још теже, против вечних закона, чији је она носилац и представник, а који су дубљи, јачи и неизмерно важнији од ње саме. Мора се у жени бити најинтимнија дубина њеногa бића код помисли на такво дело, па било оно и потребно, Осим тога код побацивања плода, и поред лекарске помоћи, веома је тешко, скопчано у многим случајевима са разним комбинацијама и нервним потресима. То се ипак врши у толикој мери, што је знак њене, — за сада само надајмо се — безуветне нужности.

Сви смо људи и има нас свакаквих. И најсвеснији појединац не може за себе гарантовати да неће доспети у прилике, које ће га сломити и принудити на компромисе којих се гнуша, у часовима потпуне снаге и моралне свести. А колико лакше они слабији. Тако је врло вероватно, да би се нашло много жена, које би без преке потребе или лакоумности хтеле отклонити порођај. За те случајеве могао би се наћи регулатив. На пр.: установа једног посебног суда,

Францускиња.

Код нас се врло површно познаје француски народ, односно стојимо још увек под утицајем разних предрасуда и лажних погледа. Опште је раширено мишљење не само код нас, него и код других народа Средње Европе о француском морималу и о лаким обичајима француских жена. Позната је међународна пословица: „Немачки пост, пољски мост, француска женидба и италијанска молитва“, то су најнесолиднije ствари на свету. После рата у нашим новинама и ревијама често су се појављивали дописи из Париза и описивање француског живота и француских прилика. Начин ових описивања постао је већ стереотипан. Аутор описује разне ноћне локале и живот, који по њима влада или саопштава фантастичне авантуре о париским апашима и апашкињама. А ови типови треба да буду представници француског женског типа! А врло ретко аутор нам описује солидну француску жену, која је тип просечне Францускиње.

Најпосле и ова пословица о француском браку не одговара истини. Ако погледамо статистику развода бракова после рата, видимо да број развода у Француској у последњем годинама стално пада, а готово по свим модерним државама он је у растењу. У Француској годишње се разводи мање од 15.000 бракова, што је врло мало за овај велики број становништва и то становништва са сразмерно високом културом. У Уједињеним Државама Северне Америке, које се тако истичу својом моралношћу, 15% бракова свршава се разводима и у том погледу Американци заузимају прво место, за њима долазе после рата Немци са 10%, а на трећем месту стоји чедна Енглеска са 8%.

Најпре треба да се питамо одакле долази ово тако раширено мишљење о морималу француске жене? Узрок није тешко пронаћи. Французи су велики народ, велики не само по броју становништва, него пре свега и по величини своје културе и своје увек стваралачке прошлости. То је народ, који непрестано ствара и даје целом човечанству, а врло мало узима од других народа. Француски народ довољан је сам себи, као ни један други на свету. Ако би други народи искључили све што су посредно или непосредно добили од Француза, сразмерно мало би им остало, а ако би Французи искључили оно, што је њима дошло од других народа, мало би се осетило и цео културни и економски живот ишао би мирно даље својим током. Француски народ непрестано корача на челу цивилизације и он не треба да тражи и узима од других народа. Природно је дакле, да странац који долази у Париз, не може лако доћи у додир са француским животом и француским круговима. Француски народ по својој природи је искључив, јер нема шта да тражи од других народа. Странац, који долази у Париз увек је добар гост, према коме се Француз понаша љубазно, али он остаје увек странац. Ова искључивост је узрок да су Французи тако сачували у току векова своју расу и свој национални карактер упркос огромном броју странаца, који су одавна посеђивали ово огњиште светске цивилизације. Странац посећује у Паризу међународне локале, он не види прави француски живот, него живот у коме се крећу ове огромне масе посетилаца Париза. Од целе ове огромне међународне масе која посећује Париз, утврђено је да је у годинама пре рата само око 10 000 посетило изложбе у Лувру и друге уметничке изложбе, а само око 10 000 разгледало је старе историјске успомене, као катакомбе на Монтмартру и друге. Огромна већина ових посетилаца долази у Париз са мишљењем, да је Париз модерни Вавилон, где влада силан разврат и морал. Они хоће да виде овај морал, и кад хоће, онда могу и наћи. Разуме се да се могу лако наћи такође спекуланти, који искоришћавају ове жеље страних посетилаца Париза. Допутовао је на пр. у Париз солидан немачки грађанин, прилично богат човек, који важи код куће као врло моралан човек. У Паризу хоће најпре да види славан париски морал! о коме је толико слушао, па пита гајанствено и дискретно свог чичерона: „Да ли је истина да постоји у Паризу кавана за хомосексуалце?“ Чичерон неће да изгуби прилику, да заради неколико франака, па је одмах спреман да га води у ову тајанствену ноћну кавану. Одвео га је у једну кавану, где се скупљају обични грађани и странци, који желе да виде француски морал, немачки Мајер седа за сто и плашљиво каже чичерону: „Само мало хоћу да поседим, да видим како изгледа ово развратно друштво. Сачувај Боже, кад би знала моја жена, да сам био у таквом локалу!“ После неколико минута устаје и излази, а кад се враћа у Немачку прича у најотменијем кругу својих пријатеља, да је у Паризу чак видео клуб хомосексуалаца. Ако је Париз модеран Вавилон, онда треба признати да највећи део овог Вавилона сачињавају странци и онај део француског народа, који служи странцима, и странци проносе поново славу о овом Вавилону по целом свету.

Просечна Францускиња нема никакве везе са овим модерним Вавилоном. Публику, која посећује ноћне локале на Монмартру, чине готово искључиво странци, а нарочито је м ого више странкиња него Францускиња. Французи су служитељи, играчице и играчи, а публика су странци из целог света, од Кинеза до синова Албиона, од Индијанаца из дивље Америке до руских Јевреја.

који би имао да одлучи да у извесним случајевима и до извесног времена могу се вршити побачаји, како је то споменула г-ђа Д-р Хлапец у 15. бр. »Женског Покрета« од прошле год. Или би се могао одредити један порез за све оне који живе у могућности да одхрањују децу, а неће да их имају. Овај порез да се употреби искључиво за одржавање државних домова за децу и додељивање помоћи сиромашним породицама са много деце. Порез да буде у толико већи, у колико је веће благостање опоре-заног. Јер сви остали разлози, били они у једну руку ма колико племенити, или у другу појединцу важни, морају да одступе пред правим и основним потребама голога живота.

Обазирати се у томе питању на какво лично, класно па и феминистичко гледиште, значило би кратковидни егоизам. Могло би се приговорити да и тежња за одржавањем врсте, расе је такође егоизам. Свакако је то навидуи егоизам и веома оправдан, јер користи највећем броју индивидуа, за које можемо ма у колико установити што је корисно и штетно, добро и зло.

Још једно: „Јер шта је култура, него бој са природом, тежња човекова да надвлада, себи покори природне силе" написала је г-ђа Хлапец-Борђевић у бр. 3. овогодишњег »Женског Покрета«. И јесте то тако. Али не смемо заборавити да је човек могао и колико успети само тако да је своје проналаске оснивао на законима природе, и да им се прилагодио, онаким, какви су они по себи. Ако ко мисли да ће моћи променити нешто а да се на њих не обазире, опазиће врло скоро да је то управо он, о коме се не води рачуна, да природа с њиме нема обзира, и да је сам подсекао грану на којој седи.

Јер су закони природе — бар за наше појмове — непромењиви и вечни, а ми сами нисмо ништа друго, него тек један облик њихова деловања.

Загреб. **Мара Марковић.**

Женска занатска школа.[1])

Задатак Женске Занатске Школе је образовање интелигентних раденица и самосталних занатлија. Настаје питање, да ли ми то успевамо? На Скупштини Н. Ж. С. у Суботици имала сам реферат о Женским занатским школама у Војводини. Тада сам изнела у главним цртама узрокеских недостатака наших занатских школа.

Мислим да је и сад целисходније говорити о томе, пре него о оним стварима, које су у најбољем реду, благодарећи Женској Задрузи, заузимању г-ђе председнице Павловић, оданој пажњи управног одбора и савесном раду школског одбора.

Наша школа ужива завидан глас, пуно признање меродавних, служи као пример другим стручним школама, али ми ипак нисмо задовољни.

Ми бисмо само онда били задовољни, кад бисмо видели, да нам деца излазе из школе са позитивним знањем заната и кад бисмо видели да се тим знањем користе оне и друштво. Али ми, на жалост, не видимо таквих примера.

Мислим ако би родитељима указала могућност, да ћерка отвори салон или интелигентним родитељима казала, да не шаљу своје дете у гимназију него у нашу практичну школу многи би се нашли дубоко увређени — а ми бисмо се разишли нерасположени, као два човека која се не разумеју.

Ових дана читала сам чланак *Превоа*, француског академичара, који хвали организаторску вештину Францускиња, њихов практичан дух и вели: „Познајем госпође високог рода, које се више поносе својим успесима на пољу уметничке индустрије или својим уделом у неким кројачким салонима — но што се диче њиховим племићким грбом«.

Колико би се таквих особа код нас нашло, које би се бавиле занатом или које би финансирале кројачке салоне? У нашој демократској средини не постоји демократија рада.

Ове године нам у школу не долазе ни ратарке у већем броју, за њих је меродавна родна година. Интелигенција је заступљена са ученицама које нису успеле у гимназијама и грађанским школама. Остале су ситне егзистенције, које ће утонути тамо од куд су и дошле. А занатлијска сталежа Тек угледни занатлија неће послати своју кћер у занатску школу. То је за ћерку његовог раденика, који ради на парче или другу сиротињу.

Питам да ли је овај елеменат позван и способан, да створи будућу занатску индустрију наше државе? Није ли узалудан наш труд и докле да чекамо, да се пробуди свест наших грађана? Наше кројачице ретко имају стручно школовање, на ипак им закон дозвољава да ослобођавају калфе, и њине су радионице препуне. Треба да завлада принцип — *путем стручне школе у радионице.* Ово би требало да је девиза сваког, који би одано пропагирао задатак наше школе. Чудновата је та психологија, да интелигентног, културног човека може задовољити рад нешколованог раденика.

Мало се у пракси тражи стручно школована учитељица. Она има често да преживи болну трагедију интелигентног раденика, који се запоставља. Ова кобна судба прати школу и њене невине ученице.

Учитељице.

Да видимо какве су учитељице? Да бих је пластички оцртала, даћу један пример из Црне Горе, у местанцу Колашину.

Тамо ради једна учитељица потпуно сама, без потпоре Женске Задруге, јер иста тамо не постоји. И ако има наклоност општинског поглавара — сиромашна мала општина није у стању ништа јој пружити. Учитељица издржава школу од школске зараде, приређује дутрије, да би могла купити столице, астале и најпотребнији прибор за школу. Станује у влажној соби, умало да није вид изгубила. Тако живи једна просветна раденица. Шест година се већ бори успешно; преместити је на лакше место немогуће је, јер која би друга чувала ову културну стражу?

Ученице јој долазе из околине, пешке, преко високих брегова, неке прелазе воду, и ако се уска даска сломиће, дете стиже све мокро у школу и седи тако док се не врати кући. Ова одлична просветна раденица била је и у једном курсу у Београду и том приликом прелазила је код нас, да научи ткати. Живаљ тамо има доста оваца, али жене не ткају и не искористе своју имовину. Хтела је и овим путем да користи своме народу. Док видимо оваке учитељице на просветном раду, гледаћемо поуздано у будућност. Кад се овако ради у Колашину, како би се тек требало радити у Панчеву?

Колашин има 38 ученица у V разреду више занатске школе и ако постоји нижа гимназија у месту. Ми имамо пет ученица у завршном разреду, и како се код нас иде по асфалту и имамо електрично осветљење. Ми учитељице се боримо раме уз раме са ученицама да набавимо по једну столицу. Нама купује Женска Задруга стаклене ормане, док у Колашину ученица продаје свој рад у корист школе. И велики добротвори, као г. Ђукановић тражи ученицу да је награди, а у Колашину нема где да се осуши прокисла ученица, нама на нашу прву жалбу поклања одборница г. Хадија пећ.

Да ли Колашин са својим неизмерним тешкоћама пружа нарочиту привлачност једној јакој снази? Или је можда ова велика енергија једина, која је у могућности да осигура успешан рад у Колашину. Да ли рад у Панчеву мање привлачи од рада у Колашину?

Тврдим да је наш рад овде много занимљивији. У Колашину се ствара култура корак по корак и сви учествују у томе раду. Код нас, у културној средини, учитељица може великим трудом, да усавршава оно, што се тамо тек почиње да гради. Задаћа није лака, подићи једну стручну школу чију вредност треба да признају и они, који су без ње признати и уважени. Војводина је видела учитељице које, не само да нису схватиле ову задаћу, него су нам управо сметале у овом послу. Хладнокрвно су се инсталирале у школи са својом приватном зарадом, која је изазвала стално премештање. Подићи интелегентну генерацију занатлија — изјавиле су лаконски — да је то немогуће.

А зашто то може у Француској, Белгији, Чехословачкој, Пољској, Немачкој, Мађарској, Румунији Грчкој — државама, које су путем стручних школа подигле своје индустрије до светског гласа, и као меродавни фактори утичу на светску трговину.

Министарство Трговине и Индустрије прати наш рад са највећом пажњом и задовољством. Доказ је строго критично, али објективно деловање госпође референта *Љ. Кнежевић* приликом нашег испита и изложбе крајем прошле школске године.

Исто нам Министарство шаље одлично спремне учитељице а наша је дужност, да их ставиморед озбиљну задаћу. Треба их запослити толико, да немају времена за време прописаног рада да се баве својим пословима. Треба одлучно да тражимо видне и сестране резултате рада и ону способност, која је дорасла захтевима данашњице. Ми тражимо да наше учитељице створе што више савесних, озбиљних стручних раденица. Ни једна учитељица не може казати, да је учинила своју дужност, док не види успех свога напора и рада на сестрано спремним ученицама.

Ученице и родитељи.

Деца нам долазе, добра и чедна, несташна и мирна, даровита и мање обдарена. Родитељи њихови су такође разнолики. Само се у једноме слажу сви. Сви траже од наше школе, да омогућимо сретан, рден живот њиховој деци. Долазе са поверењем, а мој је бол већи од њиховог разочарења, кад се ова оправдана нада не испуни.

Имамо тако симпатичну и вредну

[1]) Реферат поднет Годишњој Скупштини Женске Задруге Панчевачких Српкиња, одржаној 19 фебруара т. г.

Француска публика посећује своје домаће локале, који су много скромнији. Она се забавља по приватним и упола приватним школама играња, по разним друштвеним локалима католичког, социалистичког или локалног карактера. Ове забаве не рекламирају се нигде по новинама и шира јавност за њих не зна. Тек на овим забавама се види прави однос између мушкараца и жена, који влада у Француској. Ту нема учочености и велике етикете, влада лежерност, веселост и живахност, у разговорима чине се духовите шале и лепе алузије, али се не употребљавају они претерани комплименти и галантерије, које су обично често код других много мање културних народа. Францускиња на овој забави одмах би окренула леђа човеку, који би почео да говори о њеним заносним очима и чаробном погледу. Французи су зрео народ, који је постигао потпуно равнотежу духа и они знају умереност у свему. Чак и кад су заљубљени не губе трезвеност разума и гледају критично на све.

Францускиње уопште много су солидније него што се мисли у иностранству. Разуме се да се и код Францускиња дешавају случајеви »по грешака«. Код девојака ови случајеви чешћи су код нижих сталежа, раденица, контоаристкиња итд., код удатих жена чешће се дешавају у вишим сталежима. Француз гледа и на ове случајеве врло трезвено. Девојка, која је имала „une petite histoire" тиме није још престала да буде „serieuse" (стари израз „vertieuse" не употребљава се више у овом случају). Само ако се ова „petite histoire" понавила три или више пута, а особито ако је имала односе са разним људима, престаје да буде „serieuse". А и таква девојка може поново да постане „serieuse" и поврати свој друштвени углед, кад се удала. Француски народ је силно уравнотежен и Францускиња може да нађе равнотежу и после више таквих „погрешака". Она се уда и постаје изврсна домаћица, жена и мајка.

Француз гледа такође на брак другим очима него многи други млађи народи. За њега је то једна врло озбиљна ствар, где се ради о будућности. Он не познаје то, што се обично назива »брак из љубави«, али исто тако брак није ни чисти интерес. Он гледа и на ову ствар трезвним разумом и мисли на будућност. Љубав може да ишчезне после брака, а може и да се појави као последица заједничког живота, хармоније карактера и међусобног поштовања. Само на такву пролазну ствар као што је љубав није могуће оснивати заједницу живота. А исто тако брак не може да буде ствар чистог интереса. Људи који се узимају, морају да мисле на будућност. Човек мора да мисли како ће жени да осигура живот, јер без материјалне сигурности и љубав тешко траје дуго. Потребна је хармонија карактера, узајамна нежност, поштовање, узајамно поверење, и брак може да буде срећан и да траје стално у случају кад нема љубави.

Францускиња у већини случајева је добра и верна жена. Она ради заједно са мужем, да створе ренту. Идеал просечног Француза је да постане рентиер. Он ради ако треба и по двадесет сати дневно и ради врло интенсивно, само да би зарадио своју ренту и после живео независно. Ако је постигао свој идеал, живи трезвено и мирно од ренте и предаје се културним занимањима. Ових малих рентиера је у Француској врло велики број и они су врло корисна друштвена класа, јер и они не живе без посла. Тип француске домаћице знатно се разликује на пр. од немачке. Добра немачка домаћица пере и кува код куће, брине се за мужа да има удобан стан и укусно јело, кад се врати из бироа или друког посла, дочекује га на степеницама са засуканим рукавима и почиње му говорити, како је имала много посла, морала је да истресе собу, скувала је добре кнедле итд. Францускиња оставља ове грубе послове служавци, она хоће да буде другарица мужу и кад се врати са посла не мучи га разговорима о трешењу тепиха и о кнедлама. За главну дужност сматра да »домаће гнездо држи топло«. Муж мора да се код куће осећа пријатно, због њега се лепо облачи, не мучи га баналним разговорима. Али, слободно време она искоришћује плодно, ради непрестано и увек је запослена и тако надокнађује оно, што издаје на службу.

Истина је да се таквозвани породични скандали и љубавне трагедије у Француској дешавају сразмерно често и то иде на рачун француског темперамента, а не француског неморала. Немац одлази свако вече у свој „Stammtisch", избија скандал са келнерицом или каквом другом женом, последица је велика свађа код куће, они се изгрде, могуће потуку, али после тога се поново сложе и муж напушта своју авантуру, док после неког времена не упадне у другу. Францускиња је много осетљивија и у таквим приликама врло лако може доћи до развода брака или до трагичних догађаја, она напада супарницу у јавности, или долази до трагедије између ње и мужа, а француска штампа опширно износи сваки такав случај.

Један од главних узрока да влада по свету такво мишљење о француском неморалу, јесте такође француска штампа. Француска штампа, то су махом велика капиталистичка предузећа, а између појединих листова влада велика конкуренција. Француски листови већином су сензационилистови, који пре свега доносе дневне догађаје. За озбиљније ствари постоје великe који имају Французи врло много сваке врсте. Дневник за

децу (узевши то генерално) са којом би се могло идеално радити. Али, кад нема наруџбина, клоне дух деци и она енергија родитеља, који очекују материјалну корист од дечјег рада.

После свршене школе тешко осећа интелигентна раденица, — стручно образована учитељица — неправду, када се опште поверење не обраћа њој, да јој се предпоставља свака неквалификована раденица. И друштво је тешко оштећено, ако довољно не цени школованог раденика, изашлог из наше школе, него се задовољава дилетантима и лајицима.

Шта вреди труд Ж. Задруге, оданост учитеља, наклоност надлежних, озбиљна брига родитеља, добра воља ученица, кад се све то не склопи у органску целину са целим друштвом. Ми смо изоловани, зато наш труд не даје најбољи плод.

Учитељи основних школа требало би да више заинтересују децу за нашу школу. Између средње школе (гимназије) и наше школе морала би деце, с обзиром на њихову способност.

Родитељи би требало са више стрпљења да сачекају резултате нашег рада и заједно са нама да раде на васпитном пољу. Публика би морала признати вредност наше школе.

Док ову општу заједничку сарадњу, допуњавајући једни друге не постигнемо, неће наша школа бити на оној висини, на којој желимо да је видимо. Ми желимо сретне, задовољне, способне интелигентне раденице у занату. Верујем и желим ову будућност и зато велим: Ако бих срела веселу мајку са лепим дететом, која би ме питала, коме да поверим своје дете, ја бих јој одговорила: женској занатској школи где се ствара лепота, где ничу народне шаре, где се радом веселе. Ако бих срела очајну мајку, која би ме питала, где да ухлебим своје дете, ја бих јој одговорила у женској занатској школи где се сузе бришу, где се способност цени, свакн рад награди. Ако бих срела забринуту мајку, која би ме питала, где да просветим своје дете, ја бих јој показала златна слова, која се далеко светле, и посматрала бих њен лик како се разведри, кад је прочитала реч: *Занатство*, које значи рад и срећу, сјајну будућност наше јаке расе.

Панчево. **Ј. Повнанова.**

Проф. Д-р Емил Свобода:

Породица са правног и моралног гледишта.

Љубити човека значи обрати се саучешћем онима, који не могу да пробуде нашу наклоност.

(Крај) Е. Свобода.

Човек етички види у сваком човеку — па и у оном најбеднијем — човека, личност, себе самог. Не прима радост пошкропену туђим сузама Не пробија се напред рушећи људске егзистенције. Осећа се саучесником у туђој несрећи, готово да се стиди за своје здравље и срећу усред немоћних и несрећних, а тај свој стид растерује присилним трудом: помоћи, ублажити болест, изазвати осмех и наћи покој. »Служење идеји не ослобађа човека као морално и разумно биће од дужности, да за свога живота учини бар једног човека практично т. ј. стварно срећним«. Шта помаже исповедати узвишене идеје, а живети при томе у мржњи, злоби, зависти и лакомству? Како би изгледала црква Христова, када би изгнала све чланове, који не живе по његовом учењу?

Људске масе нису дозреле за стање када ће живети по моралном реду. Моралне идеале треба одржати и наглашавати свима. Не само пониженима, онима који трпе и гладнима. На против, пре свега треба учинити моралнима горде, оне који сјаје у сунцу среће и моћи, сите — чија је себичност, грамзивост, извор зла. Али, поред проповедања идеала мора бити још и трезна, приморавајућа моћ — правна моћ. Она је средство — делом морални ред, о чему се ради. Обазримо се на породицу:

Брачна веза везује мужа и жену за време живота. Да ли би могли у то сумњати, када би се потпуно предали етичком схватању, па родили су дете — а дете потребује родитеље, јер је слабо и невољно у борби за живот. А жена која је можда имала неколико деце, и служила за њиховну прехрану, њиховом здрављу и душевном развићу 20 година, изнурена је, мање способна за самосталну животну борбу, да се обезбеди у случају болести. Да ли би могао човек који љуби и који је праведан, напустити породицу, која зависи од његовог рада и његовог социалног положаја? Али, закон не пита за моралну вредност човека. Он пита Шта ће да буде ако то ипак учини?

А из те сумње излази брачно право — не само питање постанка и дела, него и много теже — питање развода брака, питање судбине деце, у случају да се веза међу родитељима потпуно уништи. У данашње време указује се мноштво случајева таквог разврата, да је без тешке кривице правилно немогуће сачувати брачну везу. Ту је немогуће обликом права поправити однос, који се стварно распада. Истовремено појављује се стварност, да атмосфера разрушеног породичног живота није благослов него клетва за децу. Не само деца, већ и сами родитељи треба да се спасу пред још горим злом. А право изриче услове развода, одређује његова деловање, узајамне дужности према деци, према жени; изриче их у границама достижности; тражи релативну сврху са социалног гледишта, оставља моралном закону и његовом незнаном судији, да можда са свога гледишта индивидуално суди и осуђује, — ако је стварна унутрашња кривица, можда и потпуно опасна, тој грешци којом је према спољним стварностима изрекао пресуду развода.

Социални поредак настоји да родитељи детета буду брачни пар, и да они за своју децу створе породичну атмосферу. Преко тога не може закон забранити ванбрачно зачеће и рађање ванбрачне деце. Неповољно одговара данашње право и на питање, да ли се може приморати да родитељи буду у брачној вези. Брак, који је законом изнучен, био би супротност браку, који се законом не може развести — обоје било би исто несмислено и узалудно. Брак треба да буде морална веза, и по своме постанку, и по своме трајању.

Биће дакле родитеља, који нису везани браком. Право долази — не да ослаби нити да уклони моралну везу међу родитељима незаконитог детета, већ да помогне и најгорем, ако ту нема моралне везе. Стара се пре свега о детету, чију опскрбу и васпитање налаже оцу. Брине се о мајци у критичном моменту порођаја и бабиња, не приморава на брак, али ако дође до њега позакоњује дете, т. ј. сматра га као да се из тога брака зачело. Развој који предстоји, приближи почасну, незакониту мајку ближе к законитој мајци и одузме јој срамоту, коју не заслужује, ако рођеном детету жртвује исту бригу и љубав као и законита мајка. У срамоти остају само оне мајке, које не могу да назначе оца дечијег, које су за заиста поноће дете усред неморалног живота.

У правом смислу речи не постају људи родитељи само оплођењем и рођењем детета, него тек тиме како се понашају према детету после његовог рођења. Поштовање и љубав не стичу родитељи тиме, што су телесно дали живот детету, ако се у опште може рећи, да су родитељи дали живот. Они су заиста само посредници, предају оно, што су и сами примили. Морају се трудити, да задобију љубав и поштовање деце, исто као и љубав других људи. Ако постигну, добију несоцењиво благо. Ако не успеју, никаквим спољашњим средствима не могу је изнудити, ни казном, ни претњама, ни обећањима. Оставимо глупу предрасуду, да је страх изнуђен батинама или другом суровошћу, исто што и поштовање, или да је лицемерна подлост, купљена играчкама и поклонима разне врсте, исто што и љубав. Не може пробудити љубав човек, чије је срце без љубави. Ако хоћемо да имамо добру децу, треба да се трудимо да и ми сами поста немо боли. Само онај који уме да љуби човека, биће љубљен од људи Деца су по правилу огледало родитеља, а родитељи често се труде, да батинама истерају из деце особине којима су их сами заразили, (не можа наслеђношћу, већ целом домаћом атмосфером).

»Хоће те ли и овде можда да помогнете законом?« Нећемо, па ни на ум нам не пада да бисмо могли помоћи, јер знамо савршеност свога оруђа. Но постоји одређена најмања мера телесног и душевног обезбеђења, коју закон обезбеђује детету поштопото. Мора га добити како законито дете, тако и дете чији су родитељи раздвојени или разведени, дете незаконито и потпуно сироче.

Тако установљава закон. Али у стварности га изводе људи. Хиљаде и хиљаде родитеља извршују своје дужности, не водећи бригу о томе шта морају по закону испуњавати и шта прелази границу закона. Правино су само изузетно рђави родитељи. Али, ипак је мноштво несрећне деце, деце којима прети опасност К њима се пружају руке вођене човечношћу. Удружено социално старање настоји да постигне, да не буде несрећне деце. Јер, нема на свету страшније речи од тих »несрећно дете«.

Замислите се над том речи. Подигнете ли ваш поглед, и ако вам он падне на такво дете, немогуће је да не пожелите дати му љубав која му до сада није дана.

Преведено из књиге „К бољем животу", счешког.

Љ. Ш.

Овогодишњи интернационални конгреси за социална питања у Ларизу.

I. Интернационални конгрес за сиротиње од 2 до 8 јула 1928 на Сорбони расправљаће о следећим питањима (генерална секретаријат: Paris, 29 Rue de Sévigné):

1. Народни стан.
2. Организација социалнога рада у појединим варошким квартовима.
3. Техника код изградње градова

II. Интернационални конгрес за јавну и приватну социалну помоћ од 5 до 8 јула 1928 на Conservatoire des Arts et Métiers (генерални секретаријат: Paris, 49 Rue de Miromessnil):

1. Постепени развитак социалне помоћи.
2. Помоћ странцима на основу досадсклопљених уговора.
3. Помоћ особама, које нису сасвим без средстава, али им је ипак потребна социална помоћ.
4. Социална помоћ душевно ограниченим.

III. Интернационални конгрес за заштиту деце од 8 до 12 јула 1928 на Conservatoire des Arts et Métiers (генерални секретаријат: Paris, VIII-e, 27 Avenue Victor Emanuel III):

1. Домови за мајке (азили за трудне жене и дојеће мајке).
2. Упоредне студије о најбољим средствима и путевима за пропаганду дојења.
3. Организација ваздушних копели за децу са медицинског и педагошког гледишта.
4. Путеви и циљеви заштите деце.
5. Практично испитивање о делатности младинских судова.

На овом конгресу има један реферат код тачке 2. професор на београдском универзитету Д-р Матија Амброжић као специални известилеј. У свима секцијама овога конгреса има референата жена, а у петој секцији има један реферат познати младински судац Lindsay из Сједињених Држава Северне Америке.

IV. Интернационални конгрес за јавну добробит и социалну политику од 8 до 13 јула 1928 на Conservatoire des Arts et Métiers (генерални секретаријат: Paris, 2 Rue Vélasquez):

1. Свеукупна организација социалнога рада.
2. Спремање за социални рад.
3. Методи социалнога рада у појединачним случајевима.
4. Социални рад и индустрија.
5. Социални рад и социална хигијена.

У секцији „Спремање за социални рад" председава позната социална раденица Д-р Алисе Саломон из Берлина, а у секцији »Методи социалнога рада у појединачним случајевима« Американка госпођа Гден из Њу Јорка. На том конгресу има такође много жена референата.

На свима конгресима допуштени су следећи језици: француски, немачки и енглески. За време конгреса (од 15 јуна до 15 јула) биће и изложба са овим одељењима: Кује и вртови, Економија станова у градовима, Заштита деце и младежи, Јавна и приватна социална помоћ, Јавна добробит и социална политика.

Приређивачи свих ових конгреса су следеће организације: Лига Друштава Црвеног Крста (Париз), Интернационална асоциација за заштиту деце у првој години (Tours), Интернационална унија за заштиту деце (Женева) и Национални комитет за децу (Париз).

Мислимо да би било веома корисно да наш Народни Женски Савез има на тим конгресима своје делегате.

Белешке.

Предавање у „Женском Покрету" у Београду. — Женски Покрет у Београду позива све своје чланице на предавање г. Д-р Николића, професора трговачке академије о »Новом пореском закону«. Предавање, веома важно за жене, биће у суботу, 17 о. м. у 6 часова поподне у Женском Клубу, Кнез Михаилова 46.

Конференција Интернационалне Лиге Жена за мир и слободу о разоружању биће 18 и 19 марта о. г. у Женеви. Образвавање се у главном о отровним гасовима у рату. Резолуције те конференције предаће Лига конференцији за разоружање Друштва Народа, која почиње непосредно после Лигине конференције. После Лигине конференције биће седница Лиграног председништва, на којој ће се решавати о конгресу у години 1929 која намерава Лига одржати у Балканским државама. — Летња школа Лиге, која се одржава сваке године у другој земљи, биће ове године у Енглеској од 27 јула до 10 августа са темом: нове форме владавина — социализам, бољшевизам, фашизам и њихови односи према интернационалном миру.

Француза у главном је то што значи реч: лист из кога може на брзу руку дознати, шта је било ново у току дана. Тај лист купује на улици кад јури до прве станице »Метропола« и чита га узгред, пре него што је сео у купе. Ова штампа приморана је већ због конкуренције да износи сваку сензацију, коју може да ухвати. Скандали, љубавне и брачне трагедије дешавају се и по другим земљама и то могуће још у много већој мери, али оне се не износе толико у јавност. Често избију у јавности најсенсационалније ствари, тек после много месеци приликом судске расправе. А у Паризу сваки догађај износи одмах штампа опширно и драстично.

Једном речју, Французи су велики и зрео народ, који је после великих перипетија и катастрофа постигао велику равнотежу духа. То важи у пуној мери тако исто за Француз скиње.

Београд. **Радмила Ленард.**

Адвокат

Милица М. Влајић

налази се са канцеларијом у Дечанској улици бр. 7 — Тел. 51-18.

Штампарија »МЛАДА СРБИЈА« Београд, Ускочка 6а. — Телефон 14-40